

מסורת הש"ס

(א) נפס"ח: ממתינן, (ב) וְיָלַד אֶלָּא אֶפְרַיִם, (ג) לְעֵלֵי קִטְנֵי, (ד) וְיָלַד לְקָן כִּי אֶחָד מִמֶּנּוּ שֶׁנִּשְׁמָעוּתָא, (ה) זִימָא לָא, (ו) מִמֶּנּוּ טוּ, (ז) אֶשְׁכַּח קִטְנֵי, (ח) טוֹכֵה נַגְ: מִרְיֵס טוּ: מִמֶּנּוּ טוּ, (ט) מִמֶּנּוּ טוּ, (י) מִמֶּנּוּ טוּ, (יא) טוּ וְיָקַרְלֵי, (יב) לִקְחָתָא שְׁלָא אֶחָד וְכוּי, כִּלְיָל רִשְׁיָל, (יג) מִרְיֵס טוּ, (יד) כִּסְפָא טַפְסָא: דְשַׁלְתָּ,

תורה אור השלם

1. פי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עין או על הארץ אפרוחים או ביצים והוא רבצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח אפרוחים או על הביצים: דברים כב ו: 2. שלא תשלח את האם ואת הבנים יחד לך למען יטוב לך והארכת ימים: דברים כב ו: 3. וכבש הפטור את בגדיו וגילה את פלג עורו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל הפתחה וישב מחוץ לאגרו: שבעת ימים: ויקרא יד ו: 4. לא תעשק את רעך ולא תגול את תלמי פלעת שפיר אתך עד בקר: ויקרא יט י: 5. ויהיה כי חטאת ואשם והשיב את הגולת אשר גול את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אהו או את האבדה אשר מָצָא: ויקרא כב כ

הגהות הב"ח

(א) גמ' חיפכא אין סס אלא אפרוחי אחר: (ב) שם ומאי אולמיה:

הגהות מהר"ב

הגהות מהר"ב גמ' מהו דמינא כיון דאסור בתשמיש המטה:

ליחני רובדי אילן. אע"ג דמריא לרביה וכ"ש מעופפת: ה"ג א"כ ליכנס והאס רובצא עליה: לאקושי אפרוחין לניזים. למפטר מפרמיס: וניזים לאפרוחים. למפטר מוזרות. ועל כרחק קן מ"מ לרבות זיכה אחת ואפרוחים וניזים רבים זרוב קנים: בתנ"י נטל את הביצים והא"כ חזרה האס עליהם פטור משלח. דכיון דנטל את הביצים הוה ליה קן מוזמן: גמ' ואימא. תשלח לאתויי עוד פעם שניה ומו לא: א"ל שנה לעולם משמע. ורזוי דמשלח להכי הוה דלמא: אין לי. לרתיך שלוח אלא לדבר הרשות: לדבר מלוה. כגון קן יולדת וטהרת מזורע מנין ת"ל תשלח: הא לאו הכי ה"א לדבר מלוה. לא זעי שלוח והא שלוח עשה ול"מ הוא תשלח ולא תקח ואין עשה של ולקח למטרה: דוחה את שניה: לא לריכא דעבר ושקליה. ואשמועינן לחזור ומשלח ואי לא רבי דבר מלוה ה"א דהיכא דעבר ונטלה דכבר עבר על לאו דלא תקח מו לא קאי בזאפיה עשה דטהרת מזורע אלא עשה דשלוח דלכתי צעמוד ושלא קאי ואימא לידחיה. ולקמן פריך מאי אולמיה דעשה דמזורע מעשה דשלוח דנימא דנידחיה דליצטרך לרזוי: דלאו עבריה. הללו כבר עבר עליה: בניחא למאן דפני. בזמנת מכות (דף טו.): קיימו ולא קיימו. כל מנות ל"מ שיש בה קום עשה כגון זה שניתק הלאו לעשה דמשמע לא תקח ואס לקחה קום עשה שבה כשהמרו זו לא תקח ולקחה ושלה שבה כדי דבור של התראה פטור ואע"פ שעבר על לא תקח דלכך נתקו לעשה לומר אס עזבת על אזהרה זו עשה זה והפטור לא קיים עשה שבה תוך כדי דבור דקיי"ל: מ"כ דכדור דמי כי עבר על התראה חייב אפילו שלחה אחר זמן הכה נמי איכא למימר עבריה ללא משלקחה ולא שלחה והשמה עשה הוה דליכא ס"ד אמיינא לימי עשה ולידחי עשה להכי איצטרך קרא: אלא למאן דפני צטלו ולא צטלו. צטל עשה שבה לגמרי שאין יכול לקיימו עוד כגון שחטת חייב לא צטל עשה שבה כל זמן שלא שחטה אע"פ שלא שחטה מיד כשהמרו זו פטור וה"נ כל זמן שלא שחטה לא עבריה ללאו דצעמוד ושלא והפטור קאי ואכתי לאו ועשה הוה ולא זעי קרא כלל לדבר מלוה ואנא ידענא דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: ומו לרבי יהודה דאמר. בזמנ"י לוקה ואינו משלח ואמר לקמן דהיינו טעמא דרבי יהודה דקסבר שלח מעיקרא משמע כלומר לא תקח האס אבל כשתמנאנה שלחה ואס לקחה לא קאמר קרא דלשלחה הא מו ליכא לאוקמנא כשעבר ונטלה דהא אפילו לדבר הרשות עשה ליכא ולא זעי שילוח דכיון דנטלה עבריה ללאו ועשה דלאו צעמוד ושלא קאי דהא לא עבריה ללאו ואי נמי לא משלחה מו ליכא לאו דהא כבר לקחה דביתר ומו לא קרינא זיה לא תקח ועשה איכא וס"ד לימי עשה דמזורע ולידחיה להכי איצטרך קרא: ומאי אולמיה. דעשה דמזורע מעשה דשלוח דמיסך אדעמיה דנדחיה: ימח על המים. פרשת סוטה יש בה הזכרות הרבה כתובות: אסור בתשמיש המטה. כמאן דאמר דצוועד קטן (דף יא:) ימי ספירו וקל וחומר לימי חלוטו: אהלו זו אשמו. שזבו לכס לאהליס [דגריס ה] לנשותיכס אשטרתיס לכס ואמרת"י אל תגשו אל אשה (שמות יט): בתנ"י טעמא דרבי יהודה דלוקה מפרש בגמרא: ואינו משלח. דליסור דעבד עבד: אין לוקין עליו. דלהכי נתקו לעשה לומר אס עבר על הלאו יעשה זאת וינצל לא תקח האס ואס לקח שלח משלח: וה כלל וכו' אין לוקין עליו. אלא אס כן לא קיימו תוך כדי דבור למאן דמי קיימו ולא קיימו אלא משלח תוך כדי דבור ואינו לוקה ואס לא שלח לוקה ורתיך לשלח אחר לקיחה משמע ולמאן דפני צטלו ולא צטלו זעי עד שיחטו אותה ואי לא לא לקי: גמ' צעלמא. כגון לא תגזול והשיב את הגזלה דהתם ליכא למימר קודם גזילה משמע דאס לא גזל מה ישיב: שלח מעיקרא משמע. הכי קאמר קרא לא תקח האס אבל מה יש עליך לעשות כשתמנא קן שלח תשלח את האס ואין כאן ניתק לעשה אלא עזבת עשה ולא תעשה מפני שעשה קדם: והשיב אס בגולה. אף על פי שכתוב אחרון דפרשה על כרחק לאו שניתק לעשה הוה שאין השבה קודם גזילה וכשגול עבר על לא תגזול נמנא העשה נצטווה לאחר גזילה:

שילוח הקן פרק שנים עשר חולין

קמא.

לא צריבא דעבר ושקליה דלאו עבריה כו'. מכאן קשה לפי ריב"א צפ' אלו עוברין (פסחים דף מו:) דאמר אחריתא לא ליחייב הואיל וחזי לכסויי זהו דס פכור והקשה והא יוס טוב עשה ולא תעשה הוא ומיך דנהי ללא דמי מיהו אס עבר על אותו לאו אינו לוקה דהא ללא דמי היינו משום עשה אבל הלאו כמאן דלימיה דעשה דמי ליה והכא משמע דכל זמן ללא עבר ושקלה איכא עשה ולא תעשה ורתיך לומר לפירוש שמה דוקא לענין דלא לקי על אותו לאו אבל לא מדחי ליה לגמרי: אף

איפכא אין שם (ב) אפרוח אלא אחד או ביצה אחת פטור מלשלח דבעינן אפרוחים או ביצים וליכא היו שם אפרוחים מפרוחים או ביצים מוזרות חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום אם כן נכתוב קרא והאם רובצת עליהם מאי והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לאקושי אפרוחים לביצים וביצים לאפרוחים: בתנ"י *שלחה וחזרה אפי' ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר *שלח תשלח את האם *אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב שנאמר שלח תשלח את האם *נטל את הבנים והחזירן *לה ואח"כ חזרה האם עליהן פטור מלשלח: גמ' א"ל הוהא מרבנן רבא *ואימא שלח הא דא זימנא תשלח תרי זימנין א"ל שלח אפילו מאה פעמים תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מכל מקום א"ל ר' אבא בריה דרב יוסף בר רבא רבא כהנא אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא עשה ולא תעשה הוה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה לא צריבא דעבר ושקלה לאו דלאו עבריה עשה הוה דאיכא לימי עשה ולידחי עשה קמ"ל הניחא למאן *דתני קיימו ולא קיימו אלא למאן דתני בטלו ולא בטלו כמה דלא שחטה לא עבריה ללאו ותו לר' יהודה דאמר שלח מעיקרא משמע אפי' עשה גמ' ליכא אלא אמר מר בר רב אשי כגון שנמלה על מנת לשלח דלאו ליכא עשה הוה דאיכא ולימי עשה ולידחי עשה *מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה סלקא דעתך הואיל ואמר מר *גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע כיון דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה דכתיב *וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים אהלו זו אשתו מכאן שאסור בתשמיש המטה *א מהו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה לימי עשה דידיה ולידחי עשה דשלוח הקן קמ"ל: בתנ"י *הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכמים אומרים *משלח ואינו לוקה זה הכלל וכל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין לוקין עליה: גמ' בעי רבי אבא בר ממל טעמא דרבי יהודה משום דסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו או דלמא בעלמא סבר לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והכא היינו טעמא משום דקסבר שלח מעיקרא משמע תא שמע גבב וגזלן ישנן בכלל מלקות דברי רבי יהודה והא הכא דלאו שניתק לעשה הוה דרחמנא אמר *לא תגזול *והשיב את הגזלה שמע מינה טעמא דר' יהודה משום דקסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו אמר ליה ר' זורא לאו אמינא לכו כל מתניתא דלא תניא בי רבי

ללאו דצעמוד ושלא והפטור קאי ואכתי לאו ועשה הוה ולא זעי קרא כלל לדבר מלוה ואנא ידענא דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: ומו לרבי יהודה דאמר. בזמנ"י לוקה ואינו משלח ואמר לקמן דהיינו טעמא דרבי יהודה דקסבר שלח מעיקרא משמע כלומר לא תקח האס אבל כשתמנאנה שלחה ואס לקחה לא קאמר קרא דלשלחה הא מו ליכא לאוקמנא כשעבר ונטלה דהא אפילו לדבר הרשות עשה ליכא ולא זעי שילוח דכיון דנטלה עבריה ללאו ועשה דלאו צעמוד ושלא קאי דהא לא עבריה ללאו ואי נמי לא משלחה מו ליכא לאו דהא כבר לקחה דביתר ומו לא קרינא זיה לא תקח ועשה איכא וס"ד לימי עשה דמזורע ולידחיה להכי איצטרך קרא: ומאי אולמיה. דעשה דמזורע מעשה דשלוח דמיסך אדעמיה דנדחיה: ימח על המים. פרשת סוטה יש בה הזכרות הרבה כתובות: אסור בתשמיש המטה. כמאן דאמר דצוועד קטן (דף יא:) ימי ספירו וקל וחומר לימי חלוטו: אהלו זו אשמו. שזבו לכס לאהליס [דגריס ה] לנשותיכס אשטרתיס לכס ואמרת"י אל תגשו אל אשה (שמות יט): בתנ"י טעמא דרבי יהודה דלוקה מפרש בגמרא: ואינו משלח. דליסור דעבד עבד: אין לוקין עליו. דלהכי נתקו לעשה לומר אס עבר על הלאו יעשה זאת וינצל לא תקח האס ואס לקח שלח משלח: וה כלל וכו' אין לוקין עליו. אלא אס כן לא קיימו תוך כדי דבור למאן דמי קיימו ולא קיימו אלא משלח תוך כדי דבור ואינו לוקה ואס לא שלח לוקה ורתיך לשלח אחר לקיחה משמע ולמאן דפני צטלו ולא צטלו זעי עד שיחטו אותה ואי לא לא לקי: גמ' צעלמא. כגון לא תגזול והשיב את הגזלה דהתם ליכא למימר קודם גזילה משמע דאס לא גזל מה ישיב: שלח מעיקרא משמע. הכי קאמר קרא לא תקח האס אבל מה יש עליך לעשות כשתמנא קן שלח תשלח את האס ואין כאן ניתק לעשה אלא עזבת עשה ולא תעשה מפני שעשה קדם: והשיב אס בגולה. אף על פי שכתוב אחרון דפרשה על כרחק לאו שניתק לעשה הוה שאין השבה קודם גזילה וכשגול עבר על לא תגזול נמנא העשה נצטווה לאחר גזילה:

עין משפט
נר מצוה

כה א ב ג מיי פ"ג מהל' שמיטה ה"ג ה ו ז סמג עין מה טו"ע י"ד ס"י ר"כ ספיק ה': כו ד מיי פ"ח מהל' טומאת לרעת ה"ג ה: כז ה מיי פ"ג מהל' כו ה מיי פ"ג מהל' שמיטה ה"ג א וע"ש סמג עין מה טו"ע י"ד ס"י ר"כ ספיק ו: כח ו מיי פ"ח מהל' טהרה ה"ג ה: ז

מוסף רש"י

פטור מלשלח. דהא כיון דזכר זה מוזמן קרינא זהו (ועליו קדש). קיימו ולא קיימו. כללו היתק לעשה. קיים את העשה פטור, לא קיימו חייב, ששעשה מקומו של לאו הוה ואין הלאו מלי צניטול העשה, משמע שעבר הלאו נגמר, אבל העשה יתן לעקור המלקות ולשיבא לביד או קיים העשה יפטר או ילקח (מכות טו.). בטלו ולא בטלו. צטל את העשה חייב על הלאו, לא צטל את העשה פטור, שאלו מלי צניטול העשה ואינו נגמר עד שיצטל את העשה צריכ צטול עולם שאלו צריכ להקיים עוד (שם). שמו של הקב"ה. שכתב מגילת יתן ה' אוקן וגו', דכתיב וכתב את כל האלות האלה וגו' (סוכה ג.). ימחה על המים. דכתיב כסוטה ומחה אל מי המרים והכנה הזכרות דפרשה ופ"ה כתיב ומחה (מכות יא.) לבדוק את הסוטה ואס טוהיה היא היא שלט צנייה (סוכה שם). לוקה ואינו משלח. קסבר שלח מעיקרא משמע, לא תקח האס אלא שלחה קודם לקיחה, ואע"ג דכתיב שם לא תקח, לא למינא דלא לקחת שלח ומיהו לאו שניתק לעשה, אלא לאו שקדמו עשה הוה (מכות טו.) וכע"ז שם טו.). משלח ואינו לוקה. קסבר שלח אחר לא תקח משמע דכתיב, והוה ליה ניתק לעשה ואס לקחת שלח (שם וסו.).